

bonis habebant, cum antea ex mille aureis hoc aestimaretur. Hotomannus putat transposita esse nomina, & pro mille hic substituit centum, uti paulo ante pro centum, mille, quod probo Westembeckius; ego in medio relinquo.

Sin autem sine liberis] Quid si adoptivus tantum reliquerit? Hotomannus censet, patronum & hoc casu lege Justiniani in totum excludi Bachovius contra in partem patronum admitti: cuius sententia verior videtur, arg. p. hujus tit. in fin. & §. 1. in pr. item constitutionis Græcæ relatae à Cujac. liv. 20. obs. 34.

Vel mater sive avus maternus] Quippe quorum præteritio pro exheredatione est. §. ult. sup. de exher. lib. quod nec jure novissimo mutatum esse demonstratur sup. tit. de inoff. test. in pr.

Ex constitutione nostra replentur] Intellegit haud dubie constitutionem l. omnimodo 30. C. de inoff. test. ut proinde hæcenus cadem fit ratio legitime patronarum & liberorum.

Sine onere] Et ergo in hoc quoque exacta jura patronorum & liberorum, ut ambo portionem debitam jure legitimam sine onere habere debeant, l. 32. C. de inoff. test. junct. hoc text. cum olim legatorum & fideicommissorum præstandorum onus, quæ liberis præteritis aut exhereditatis relicta erant patrono incumbere, l. 4. de fund. & dem. l. si quis e. 4. §. ult. ad SC. Treb.

Usque ad quintam gradum] Patius patet, hæc verba ad eos tantum referenda esse, qui ex latere veniunt, non ad liberos patroni, cum Myrsinogero ad hunc loc. & §. 2. inf. de bon. poss. sed resellunt verbis constitutionis Græcæ relatae apud Cujac. 20. obs. 34. ac proinde nullius momenti est argumentum petium ex l. liberorum 220. de verb. sign.

Qui proximior est. Si unius plurimve patronorum plures liberi sint diversi gradus, qui proximior est in successione liberi præferatur, & plurimum patronorum liberi non sit stirpes, sed in capita succedunt, l. si liberus. 23. §. 1. l. seqq. de bon. liberr. Ulp. tit. 27. §. 1. & seqq. Non est hinc contrarium, quod de liberis supra relatum est, eos parentum suorum locum occupare, inque stirpes, non in capita succedere: quippe hic non queritur de hæreditate parentum patronorum, sed liberi, ad cuius successione patroni eorumque liberi non jure suorum hæredum, sed agnatorum jure veniunt, l. 2. §. 1. unde legit. Hæcenus ergo nihil novi Justinianus.

TITULUS.

Quibus libertinis succeditur.

4. Sed hæc de iis libertinis hodie dicenda sunt, qui in civitatem Romanam pervenerunt, cum nec sint alii libertis simul & Dedititiis & Latinis sublati, cum Latinorum successiones nulla penitus erant: quia licet ut liberi vitam suam peragebant, attamen ipso ultimo spiritu simul animam atque libertatem amittebant; & quasi servorum, ita bona

eorum, jure quodammodo peculii ex lege Julia Norbana manumissores detinebant. Postea vero Senatusconsulto Largiano cautum fuerat; ut liberi manumissores, non nominatim exhereditati facti, extraneis hæredibus eorum in bonis Latinorum præpomerentur. Quibus etiam supervenit divi Trajani edictum, quod eundem hominem, si invito vel ignorante patrono ad civitatem Romanam venire ex beneficio Principis festinarat, faciebat quidem vivum civem, Latinum vero morientem. Sed nostra constitutio propter hujusmodi conditionum vices & alias difficultates, cum ipsis Latinis etiam legem Juniam, & Senatusconsultum Largianum, & edictum divi Trajani, in perpetuum deleri censuimus, ut omnes liberi civitate Romana fruantur: & mirabili modo quibusdam adjectionibus ipsas vias, quæ in Latinitatem ducebant, ad civitatem Romanam capiendam transposuimus.

NOTÆ.

4. Dedititii: & Latinis sublatis] l. un. C. de ded. lib. toll. l. un. C. de lat. lib. toll. v. sup. §. 3. de libertin.

COMMENTARIUS.

Olim non omnes libertini ejusdem erant conditionis; nam eorum, qui manumittebantur, quidam cives Romani fiebant, alii Latini Juniani, aut dedititii, idque vel propter qualitatem domini manumittentis, vel modum manumissionis, vel ætatem aut personam manumissi: quod lib. 1. tit. de libertin. latius explicatum est. Itaque cum eum, quem hæredem vel ex testamento vel ab intestato habere volumus, necesse sit esse civem Romanum, satis apparet, ea, quæ de jure succedendi in bonis liberorum legibus prioribus & edicto cauta sunt ad Latinos & dedititios non pertinuisse. Quod autem Justinianus monet, ea que ipse de eadem re constituit ad liberos Latinos & dedititios non pertinere, sublata jam tum Latina & dedititia libertate, parum subtile est.

Latinorum legitima successiones nullæ] Neque testamentariae. Nam Latini nec testamentum facere, neque omnino hæredem habere poterant, licet nec ipsi hæredes esse. Hæc enim omnia ius testamenti faciendi, jure capiende hereditatis, item heredis habendi propria erant civium Romanorum. Quare nec intestati Latini decessisse dicit poterant, l. 1. in pr. de suis & leg. Libertorum vero civium Romanorum erat, nam hereditas ita & legitime successiones erant, ut testamentaria ita hereditas primum suis hereditibus dederat, deinde patronis, eorumque liberis tanquam agnatis, quibus que defunctus in edicto prætoris in specie legitima dicitur, tit. unde legit.

Jure

Jure quodammodo peculii] Nam mortuo liberto Latino Juniano, patronus bona ejus, non tanquam hæreditatem, sed eodem jure ex lege Julia occupabat, quod dominus peculium servi, pater filii retinet. Unde si patronus cum libertis simul extraneos quosdam hæredes instituit, bona ejus liberti dividebantur communiter inter suos & extraneos hæredes: quemadmodum peculium servi aut filii dividitur inter hæredes domini aut patris.

Extraneis hæredibus eorum] Id est, extraneis hæredibus manumissorum seu patronorum. Ut ecce; L. Titius, qui libertum Latinum habebat, decessit, liberis suis & quibusdam extraneis hæredibus institutis, moritur deinde libertus, ex lege Julia una cum liberis Titii extranei scripti hæredes ad bona liberi veniunt. Ex Senatusconsulto autem Largiano folii veniunt liberi Titii. Tota via in hoc explicando deerravit Hoto-

mannus, iis quoque, que paulo ante dixerat manifeste contraria tradens. Meminit Justinianus Senatusconsulti Largiani in l. un. C. de lat. lib. toll. & Nov. 78. in pr.

Divi Trajani edictum] Edicto divi Trajani cavebatur, ut Latini Juniani, qui invito iugorantive patrono jus civitatis Romanæ beneficio Principis adeptus esset, viveret quidem ut civis Romanus, moriens autem liberi Latini exitum faceret, id est, ut bona ejus quali peculii jure ad patronum pertinerent. Hujus edicti mentio item fit in d. l. un. in pr. & §. ult. C. de lat. lib. toll.

Sed nostra constitutio] Ea est d. l. un. C. d. tit. qua, ut antea ingenuos omnes Antoninus Justinianus libertinos omnes civitate donatos exæquat. Novissime libertinos omnes tantum exæquavit ingenuis, Nov. 78.

TITULUS NONUS. DE ASSIGNATIONE LIBERTORUM.

Dig. Lib. 38. Tit. 4.

Continuatio.

NOTÆ.

Hic titulus moderationem continet proximè præcedens. Nam quod generaliter ibi definitum est, patrono mortuo, ad liberos ejus, qui gradu proximi sunt bona liberi ex æquo pertinere, id hanc habere exceptionem hoc titulo docemur, nisi unum ex liberis libertum assignaverit, hoc est, testitatus fuerit, cuius ex liberis cum liberum esse velit, l. assignare 109. de verb. sign. hoc enim casus is solus, cui factus est assignatio, pro patrono habetur, & in bona liberi succedit, reliquis liberis assignatoris exclusis, l. in pr. hoc tit.

TEXTUS.

An assignari possit, & quis assignationis effectus.

In summa (quod ad bona libertorum atinet) admonendi sumus, censuisse Senatuum, ut quantumvis ad omnes patroni liberos, qui ejusdem gradus sunt, æqualiter bona libertorum pertineant; tamen licere parenti, unum ex liberis assignare libertum, ut post mortem ejus solus is patronus habeatur, cui assignatus est: & ceteri liberi, qui ipsi quoque ad eadem bona, nulla assignatione interveniente, pariter admitterentur, nihil juris in his bonis habebant, sed ita demum primum jure recipiant, si is cui assignatus est, decesserit nullis liberis relictiis.

Vinnius in Institut.

COMMENTARIUS.

Licere parenti] Et quidem soli. Nam jus assignandi libertum parenti manumissoris Senatui dedit, d. l. 1. hoc tit. quod tam arcte acceptum, ut liberi manumissoris liberum paternum, quantumvis à parente sibi assignatum, & liberis suis assignare non poterit: cum tamen in plerisque aliis causis jure manumissorum censentur, l. 8. eod.

Ita demum primum jure recipiant] Ad liberos, non ad hæredes extraneos jus patronatus assignatione questum transmittitur; quod intelligitur ex verbis extremis Senatusconsulti relati apud Ulp. d. l. 1. hoc tit. Utique si ex liberis quis in civitate esse desisset, neque ei liberi ulli essent, ceteris ejus liberis, qui manumissi, perinde omnia jura serventur, ac si nihil de eo liberta eorum liberta is parens significasset.

L 111

TEXTUS.

De sexu assignati, & de sexu graduque ejus, cui assignatur.

1. Nec tantum liberum, sed etiam liberam, & non tantum filio neporive, sed etiam filia neptivæ assignare permittitur.

COMMENTARIUS.

[*Ed etiam liberam*] Hoc ex ipsis verbis Senatusconsulti planum est: quippe quo perpetuo tam liberte, quam liberti fit mentio.

[*Sed etiam filia neptivæ*] Senatus generaliter loquitur, si quis liberis in potestate haberet, sine discrimine sexus aut gradus. Itaque non minus filie neptivæ, quam filio vel nepoti assignari posse, intellectum est. Quia etiam præferri posse filio nepotem assignatoris, l. 3. §. 4. hoc tit. quippe cum hoc tantum requirit Senatus, ut liberi assignatoris in potestate sint, non etiam ut sint sui heredes. Perperam hæc omisit Theoph.

TEXTUS.

De liberis in potestate, vel emancipatis.

2. Datur autem hæc assignandi facultas ei, qui duos pluresve liberos, in potestate habeat, ut eis, quos in potestate habet assignare liberum libertamve liceat. Unde quærebatur, si eum, cui assignavit, postea emancipaverit, num evanescat assignatio? Sed placuit evanescere: quod & Juliano & aliis plerisque visum est.

COMMENTARIUS.

[*Qui duos pluresve liberos in potestate*] Cum assignare nihil aliud fit, quam jus patronatus, quod aliqui pluribus competeret, uti propriè ac peculiariter attribueret, in eumque solum derivare, non est existimandum, dubitatum fuisse, an is demum assignare possit, qui duos aut plures liberos habeat, aut si unum tantum qui habeat, an ulla tunc esse possit assignatio; neque iste hujus loci sensus est, sed hic assignationem tantum posse fieri pluribus liberis vel uni ex pluribus, in potestate constitutis, ut hinc removeatur eman-

cipati. Nimirum quemadmodum lex 12. tabb. jus patronatus retineri voluit in familia, ita etiam Senatusconsultum idem jus assignatione contractum finibus familie conclusit: idque ipsa verba Senatusconsulti indicant, & hic ipse locus, [*placuit evanescere*] Non tantum emancipato facta assignatio nulla est, sed etiam facta ei, qui in potestate erat, emancipatione ejus evanescit; congruit l. 1. in fin. eod. De eo dubitatum, an si præter emancipatum duo existant in potestate, possit hoc casu patronus non tantum uni ex his, qui in potestate sunt, sed simul etiam emancipato assignare. Sed Modestinus respondit, magis esse ut possit. Igitur quod per se non haberet emancipatus, id per conjunctam personam consequatur, ut in specie l. 9. eod. l. ult. de lib. & post. Quod si unus tantum sit in potestate, alter emancipatus, & utriusque liberus assignetur, quæ assignatio in persona ejus, qui in potestate est, nulla est, ea propter emancipationem utilis fieri non debet: ita sentio cum Cujac. VINN. Ego cum Em. Merill. obs. lib. 7. c. 13. ita conciliare malim textum, quod possit pater & emancipato liberum assignare, per ea, quæ tradit Modestinus l. 9. ff. h. r. si tamen suo assignatur, eumque postea emanciparit, expirare assignationem, per §. 1. test. h. r. quia pater, dum emancipat, mutasse voluntatem censetur. HEIN.

TEXTUS.

Quibus modis aut verbis assignatio fit: & de Senatusconsulto.

3. Nec interest, an testamento, quis assignet, an sine testamento, sed etiam quibuscumque verbis patronis hoc permittitur facere, ex ipso SC. quod Claudianis temporibus factum est, Sabellio Ruffo, & Astorio Scapula Consulibus.

COMMENTARIUS.

[*Assignari liberus potest & testamento & co-dicillis*, & per modum contractus, aut donationis inter vivos vel mortis causa quibuscumque verbis, epistola, chirographo, purè, sub conditione, denique num etiam, l. 1. §. 1. l. 7. eod. quod procul dubio ex verbo significasset, quo Senatus utitur, sumptum est; & ideo ait Justinianus, hoc patronis facere permillum ex ipso Senatusconsulto.

TITULUS DECIMUS.

DE BONORUM POSSESSIONIBUS.

Dig. Lib. 37. Tit. 2.

Ratio ordinis: bonorum possessio quid: argumentum tituli.

EX quatuor acquirendi per universitatem modis, propositis §. ult. sup. per quas pers. cuiq. acq. primus & præcipuus expolitus est, scilicet ratio acquirendæ hereditatis jure civili tum testamento tum ab intestato delata. Succedit tunc species acquisitionis ejusdem generis secunda, seu ea hereditatis acquirendæ ratio, quæ est ex jure prætorio per bonorum possessionem, de qua hoc titulo ex professo nunc Imperator tractat. Nam quod subinde etiam supra de jure prætorio disputatum est, id factum per occasionem, exigente res rerum assignatio. Bonorum possessio finitorum Ulpiano l. 3. §. 2. hoc tit. est jus persequendi retinendive patrimonii, sive rei, quæ cuiusque, cum moritur, fuit. Non ergo bonorum possessio hic accipitur, uti possessio illa rerum singularium, quæ facti est, & corporalis detentionis de qua sit. ff. §. C. de acq. poss. sed tota juris est, & dominium tribuit: ut hæc duo præter nomen nihil commune habeant. Denique bonorum possessio vi ipsa nihil aliud est, quam hereditas, d. l. in pr. §. 1. l. 1. & l. 2. eod. l. 117. de reg. jur. unde Græcis dicitur *νεκρονομία*. Tantum in tempore & modo acquirendi diversitas est. De fine bonorum possessionis, tum quam ea vim & unde habeat, primum hic exponitur, deinde species ejus eo ordine, quo editio propositæ fuerit, recensentur, ac mox quibusdam remotis quedam transponuntur: ad extremum agitur de tempore & modo bonorum possessionis petendæ.

TEXTUS.

Cur introductæ bonorum possessiones; & quis sit earum effectus.

Jus bonorum possessionis introductum est à prætoribus emendandi veteris juris gratia. Nec solum in intestatorum hereditatibus veteris jus eo modo prætor emendavit, sicut supra dictum est, sed in eorum quoque, qui testamento facti decesserint. Nam si alienus posthumus hæres fuerit institutus, quamvis hereditatem jure civili adire non poterat, cum institutio non valebat; honorario tamen jure bonorum possessor efficitur: videlicet cum à prætoribus adjuvabatur. Sed & nostra constitutione hodie rectè hæres instituitur, quasi & jure civili non incognitus. Aliquando tamen neque emendandi, neque impugnandi veteris juris, sed magis

confirmandi gratia, prætor pollicetur bonorum possessionem. Nam illis quoque, qui rectè testamento facti heredes instituti sunt, dat secundum tabulas bonorum possessionem. Item ab intestato suos heredes & agnatos ad bonorum possessionem vocat. Sed & remota quoque bonorum possessione ad eos pertinet hereditas jure civili. Quos autem solus prætor vocat ad hereditatem, heredes quidem ipso jure non sunt: nam prætor heredem facere non potest: per legem enim tantum, vel similem juris constitutionem heredes sunt, vel per Senatusconsultum, & constitutiones principales; sed cum eis prætor dat bonorum possessionem, loco heredum constituitur, & vocantur bonorum possessorum. Adhuc autem & alios complures gradus prætor fecit in bonorum possessionibus dandis, cum id agebat, ne quis sine successore moreretur. Nam angustissimis finibus constitutum per legem duodecim tabularum jus percipiendarum hereditatum prætor ex bono & æquo dilatavit.

NOTÆ.

[*Bonorum possessio*] Hæc secunda species est acquisitionis per universitatem earum quatuor quæ propositæ sup. §. ult. per quas pers. Bonorum possessio vi ipsa nihil aliud est, quam hereditas, l. 2. §. hoc tit. l. 117. de reg. jur. Græci *νεκρονομία*, aliquando appellant, & *νεκρονομία* dicitur. [*Ad nostra constitutiones*] Hæc constitutio non extat, fac. d. §. 25. sup. de legat.

[*Ipsa jure non sunt*] Ipsa jure hic idem valet quod jure civili, ut & alibi §. 111. inf. de ad. §. 2. inf. de perp. et temp. ad. l. 9. §. 1. inf. de q. exor. Igitur heredes ipso jure non sunt, id est, non sunt jure civili heredes, etiam adeant hereditatem, aut pro herede gerant. Alio sensu sui dicuntur ipso jure heredes existere.

[*Per Senatusconsultum*] l. 9. d. ult. sup. de SC. Tert. et de SC. Offic.

[*Constitutiones Principum*] Exemplum habes §. 3. §. 4. sup. de leg. agn. succ. l. pen. et ult. C. de leg. her.

[*Alios complures ordines*] Id est, ordines, magis, ut saepe alibi, l. 1. §. 1. unde liber l. §. unde cogn. l. un. quis ord. in bon. poss.

Ex bona & aquo] Nam prator & alios successio-
rum ordines fecit, & ordinum graduum-
que successione admittit, sicut de success. editi.

COMMENTARIUS.

- 1 Quomodo prator circa successiones jus vetus emendavit?
- 2 Quanam bonorum possessiones juris civilis confirmantur gratia introducta? & quam utiliter?
- 3 Qui jure civili succedere possunt, si malint honorario, heredes, an bonorum possessores efficiantur?
- 4 Cur prator heredem facere non possit?
- 5 Bonorum possessores ut ipsa heredes esse, & jure pratorio dominium rerum singularum consequantur: quod a plerisque minus bene perceptum.
- 6 Scopus pratoris in introducendis bonorum possessionibus.

E Mendandi juris veteris gratia] Supra didici-
mus, legem 12. tab. Successiones ab intestato
tam angustis finibus conclusisse, ut intra suorum
heredum & agnatorum ordinem considerent. Post
ea vero multas personas, tam inter suos heredes,
tum inter agnatos vocatas ab intestato, Senatus-
consultis, constitutionibus. Pratorum etiam
tertium ordinem fecisse, in quo omnes eos voca-
vit, qui naturali cognatione conjuncti. Hoc signi-
ficavit Justinianus, cum ait, pratorum bonorum
possessiones introduxisse emendandi juris veteris
causa. Emendavit enim, laxando mitigandoque
juris civilis rigorem, dum illo jure neglectis
liberis emancipatis, cognaticis ad successione
viam aperuit. Aio, jure civili neglectis, nam
capere nominatim prohibitis prator non succur-
rit, ne directo, quod non potest, contra leges
faciat, l. non est, 22. §. 2. hoc tit. l. 1. §. 4. de pub.
in ven. ant. Simili quoque correctione & quadam
velut impugnatione juris civilis usus est prator
& in hereditatibus eorum qui testati decesserunt,
dando bonorum possessionem secundum tabulas
posthumas alienis heredibus institutis, l. 3. sec.
tab. & contra tabulas liberis emancipatis prece-
ritis, §. eadem, 12. sup. de her. qua. ab int. det.
Si alienus posthumus] Quis dicitur suus, quis
alienus posthumus; item cur alienus posthumus
jure civili heres institui non poterit, neque
legatum capere; diligenter, expolimus lib. 2.
sub tit. de legat. §. posthumo. 26. add. & que sub
§. 2. sup. de exher. liber.

Honorario jure bonorum possessor] d. l. 3. sec. tab.
l. 6. de inoff. test. Atque ad effectum hujus juris
& simul institutionis & legati recipiens, dixit
alibi, posthumum alienum etiam olim heredem
institui potuisse, §. posthumus, 18. sup. de legat.
quod multis tibi argumentis confirmavimus.

Sed magis confirmandi gratia] Ait, qualem
bonorum possessiones a pratore, etiam confir-
mandi, id est, adjuvandi juris veteris gratia in-

roductas; idque declarat duplici specie bono-
rum possessionis: quarum una ex testamento
secundum tabulas, quas etiam recte instituitur heredi-
bus prator pollicetur; altera ab intestato;
eaque item duplex, unde liberi, & unde legiti-
mi, quarum ad illam etiam suos heredes, ad
hanc etiam agnatos, & qui agnatorum jure cen-
sentur, invitet.

Heredes instituitur] Heredi testamento recte in-
stituito scimus necessariam non esse bonorum pos-
sitionem secundum tabulas, cum adita heredi-
tate jure civili heres fiat. Existimo etiam, pra-
torem ab initio bonorum possessionem secundum
tabulas jure civili scriptas perfectaque pollicen-
tum non esse, sed secundum eas dumtaxat, que
ipsius instituto scripte fuerant, quarum forma
jus civile, quo solo hereditas defertur, ignora-
bat, hoc est, que septem testium signis erant
obligate, l. 2. C. sec. tab. aut que jure civili
ideo non valebant, quod vel familie mancipio
vel nuncupatio non intervenerat, vel testamentum
ruptum irritum factum fuerat. Ulpian. tit. 23.
§. si septem. 6. & tit. 28. §. etiam & l. posthum.
12. de inoff. test. irr. §. non tamen. 6. sup.
quod. mod. test. infra. Ceterum progressu tem-
poris jus pratorum crevisse, inolevisseque,
ut etiam qui recte heredes instituti erant: alique,
qui jure civili hereditatem adeundo consequi
poterant, ad majorem cautionem, puta ut res
prætoris uterentur, veluti interdicto quo-
rum bonorum l. 1. quor. bon. vel qui multis in
rebus liberalibus agitur cum bonorum possessoribus,
quam cum heredibus, l. 3. §. agnoscere. 7.
hoc tit. l. 1. & uti. qui adm. ad bon. poss. bonorum
possessionem peterent: edictumque postea pleni-
tias conceptum. Hocmannus patat, per bono-
rum possessionem etiam acquiri possessionem ip-
sorum rerum, qui manifestus error est: non enim
magis agnoscendo bonorum possessionem rerum
singularum possessionem adicipimus, quam
adunde hereditatem l. 3. pr. §. 1. & 2. hoc tit.
juncto l. cum. her. 23. de acq. poss. Sed & si que
res defuncti corporaliter possident, eam tamen
necesse est bonorum possessionem a pratore ob-
tinere, ut in naturali rerum singularum possessione
defertur. Wefemb. par. hoc tit. num. 8. D.
Diod. Tulden. in comm. hic cap. 1.

Suos heredes et agnatos] Suos heredes ad bono-
rum possessionem unde liberi, agnatos ad bono-
rum possessionem unde legitimi. Licet enim
his bonorum possessio non sit necessaria, (ut po-
tuit) qui etiam remota ea jure civili hereditatem
obtinere] & ad spectu principalis scopi bonorum
possessione unde liberi comparata fit emendandi
juris civilis gratia succurrendique liberis emanci-
patis, quos jus civile non agnoscit, §. emancipati,
9. sup. de her. qua. ab int. tamen suos etiam heredes
prator edicto complexus est, l. 1. unde liberi,
& agnatos quoque & ceteras personas legitimat
vocatit r. unde legitimi: ne quod nisi concesser-
at, quos solos ipse vocat, denegasse illis videren-
tur, quos vocat potentiorque eo juris civilis fit

adjutorem præbit. Ode in expositio in agrorum,
ait Theoph. & Theod. Hermop ad l. 117. de reg.
jur. in remissis vobis ad idem, jus pratorio
humanitas est. Hinc illustratur l. 7. §. 1. de
just. & jur. §. pratorum. 7. sup. de jur. nat.
gent. & civil.

Solus vocat prator] Quid ergo si quis testame-
nto heredes instituit aut agnatos bonorum testa-
tati, quos solus prator non vocat, sed quibus libe-
rum et vel hereditatem adire, vel ex edicto bono-
rum possessionem accipere, l. 2. §. si duo. 8. sec.
tab. hoc, quam illo jure, succedere maluerint?
Hos etiam non heredes, sed bonorum possessores
effici, ac proinde non directis, sed utilis actionibus
utrosque defertur. Quia Fab. Quin amplius,
nec fiam heredem, qui secundum tabulas aut
unde liberi accepit, existimo alias, quam utiles
& prætorias actiones exercituras; directaque,
que apud eum remanent; quia ipso jure heres
existit, esse sine effectu, arg. l. 7. §. sed quod Pa-
pinianus, 10. de minorib. l. ei qui. 88. de her. instit.

Prator heredem facere non potest] Heredem
facere est juxta pleneque jure Quiritum domi-
nium facere, quod solius legis est, ut que rebus
omnium tamquam regina & domina præsi-
det, l. 2. de legibus, aut ejas, qui similem legi
auctoritatem habet: qualem etiam habuit Sena-
tus, ut docet l. non ambigitur. 9. de legib. & ostendit
Senatusconsultum Teryllianum & Orfici-
anum: non prætoris, qui nudus fuit magistratus
divinorum: non prætoris: qui tamen, tacite con-
sistente populo, hoc usurpavit, ut nonnulla,
non quidem directo contra, sed tamen prætor
ordinem juris constituit ex quo & bono consti-
tueret, que juris etiam auctoritatem obtinuerunt,
vid. not. sub §. pratorum. 7. sup. de jur. nat. gent.

Leo heredum constituitur] Prator successores
suos, quos heredes facere non potuit, bono-
rum possessores appellavit, hisque utilis actiones
dando efficit, ut vicem hereditum obtinerent, im-
mo vitia ut heredes essent, l. 1. §. 3. hoc tit. Unde
dicit, quod heredes appellatio etiam bonorum pos-
sessori absolute tribuitur, & perpetuo appellatio-
ne hereditatis bonorum quoque possessio venit,
l. hereditatis. 138. de verb. sign. l. in conditionibus.
19. §. 2. de cond. & demonstr. l. 1. §. bonorum. 7. ad
Senatusconsult. Trib. luit. C. qui adm. ad bon. poss. Sed
& passim nostri bonorum possessores vocant suc-
cessores honorarios, l. sed & ejus. 24. §. 1. fam.
erc. l. si sine. 9. §. illud. 6. de interr. in jur. l. 10.
ad Senatusconsult. Vell. l. 1. §. nec non. 8. ut leg. nom.
5. car. Cum ergo bonorum possessores jus heredum
consequantur, etiam dominium eos consequi ne-
cesse est, & quidem rerum ipsarum seu proprie-
tatem ipsam, ut hoc discrete traditum est ab Ulp.
l. 1. hoc tit. dominium, inquam, non utique di-
rectum aut ex jure quiritarium seu legitimum,
sed utile five bonitarium, aut si mavis, dominium
prætorium; nam bonorum possessor heres hono-
rarius est: hares vero dominium significat. Ita
quom prator fecundo decreto in possessionem
mittit, dominus etiam constituitur, l. si finita. 15.

§. Julianus. 16. & §. postea. 23. de damn. inf. Per-
cipitur, ut legitur, eos errare, ut levissime dicam,
qui contendunt, prætorum nihil aliud tribuere
bonorum possessori, quam rem possessionem,
quippe que nihil cum dominio commune habet,
l. 12. §. 1. de acq. poss. immo quam nec tribuit prator,
& que nemini acquiritur, nisi qui eam natu-
raliter apprehenderit, l. 1. & passim, de acq. poss.
Dominii quoque possessio, quale alii tantum
successoribus honorariis tribuunt, merum com-
mentum est Clarissimus D. Tuldenus sic hæc ex-
plicat: hereditas, inquit, quia successio est in uni-
versum jus defuncti, statim ut adita est, tribuit
dominium rerum hereditarium. Non par vis,
inquit, bonorum possessio; quippe que tantum
facultatem tribuit persequendi. Hæc ille. At enim
verò si rem spectemus, par utriusque eadem vis,
nam & bonorum possessio non minus, quam hæ-
reditas, eademque ratione, quia hereditas, suc-
cessio est in universum jus defuncti, & ipsa quo-
que simul atque admitta est, dominium jure præ-
torio tribuit atque hæ hereditas jure civili; torus
sunt expressi & clari in l. 1. §. 3. in hoc tit. Res
hæc ideo minus recte vulgo percepta est, quod in
desiderando nam hereditate tum bonorum pos-
sessione Jurisconsulti impropre locuti sunt, nec
vero, sed tropico genere uti: nam neque heredi-
tatis proprie successio est, ut abunde demonstravi-
mus sub tit. de reb. cop. & incorp. neque bonorum
possessione potestas persequendi, vid. utraque nihil
aliud quam universum patrimonium & jus alieu-
jus defuncti, in quod & hæc succedens & bono-
rum possessor, ille scilicet heredes, hic bona apud
magistratum amplectens, dominium rerum sin-
gularum statim nanciscitur, ille civile, hic prætorium,
& consequenter jus eas res persequendi,
ille directis & civilibus, hic utilis & honora-
riis actionibus. VINN. Omnino recte rem expo-
sicæ videtur Tuldenus. Bonorum enim posses-
sio pertinet ad ea, que in jure sunt, l. 178. §. 2.
ff. de pr. §. si successio civilis in volumine consti-
tur, nudoque animo, verbis, vel factis declarato,
adquiritur citra interpellationem magistratus,
l. 20. ff. de acq. hered. Ait & V. C. Pagenstech.
in Abovini. Jur. lib. 3. §. 11. HEIN.

Et alios complexus gradus] Id est ordines; est
enim hoc nostris non infrequens, ut ordines suc-
cessionum ab intestato gradus quoque appellerent,
l. 10. §. 1. unde liberi, l. §. unde cogn. l. un. qui ord.
in poss. Unde etiam interpres Novellarum, quod
in textu Græco, Nov. 118. in pr. legitur, non est rē
hæc ut adhibere ad idem, uti prætorum mitem red-
didit, tribus cognoscitur gradibus, id est, hæc ut
ut nihil cause videam, quomobrem hoc carpe-
ret Bern. Sathol. d. ff. n. 42. Sunt autem in-
testati gradus seu ordines, præter enumeratos li-
berorum & legitimorum, nam ad huc duo, cogna-
torum, & unde vir & uxor, d. l. 1. §. 1. & d. l. un.

Ex quo & bono dicitur] Scopus hic præto-
ri in introducendo jure bonorum possessionis
propositus fuit, amplificare jus persequendum
ad intestato hereditatum, quod lex 12. tab. fa-
LIII

milie finibus ita concluderat, ut suos tantum heredes, & post hos, agnatos solum admitteret, at que ita admitteret, ut in eorum hereditatis possessionem locum non daret, hoc est, ut proximo deficiente vel repudiante, insequentis gradus agnatos non admitteret & placet, *7. sup. de leg. agr. succ. Prator autem & alios fecit ordines, ordinumque & graduum successionem admittit, ut de success. edit.*

TEXTUS.

De speciebus ordinariis. Jus vetus.

1. Sunt autem bonorum possessiones, ex testamento quidem hæ: prima, quæ præteritis liberis datur, vocaturque contra tabulas. Secunda, quam omnibus jure scriptis hæreditibus prætor pollicetur, ideoque vocatur secundum tabulas. Et cum de testatis prius locutus est, ad intestatos transitum fecit. Et primo loco suis hæreditibus, & iis, qui ex dicto prætoris inter suos heredes connumerantur, dat bonorum possessionem, quæ vocatur unde liberi. Secundo legitimis hæreditibus. Tertio decem personis, quas extraneo manumissor præferbat. Sunt autem decem personæ hæ: pater, mater, avus, avia tam paterni, quam materni: item filius, filia, nepos, neptis tam ex filio, quam ex filia; frater sorore consanguineus vel uterini. Quarto cognatis proximis. Quinto tanquam ex familia. Sexto patrono patronaque, liberisque eorum & parentibus. Septimo viro & uxori. Octavo cognatis manumissoris.

NOTÆ.

1. Prima, quæ præteritis liberis] l. un. quis ord. in bon. poss. Ulp. tit. 28. *vid. sup. §. 3. de ex. lib. & D. de bon. poss. cont. tab. Decem personis] Ulpian. apud Licin. Rustin. tit. 16. Extraneus manumissor] Id est, imaginario emptori, cui pater filium non contracta fiducia emancipaverat. Cuius. Cognatis manumissoris] §. pen. *sup. de succ. lib. Ulp. tit. 28. §. 6.**

COMMENTARIUS.

1. Quo sensu bonorum possessio contra tabulas dicitur esse ex testamento, cum per eam succedatur ab intestato? Quod à paucis observatum.
2. Cur ea primo loco in edicto proposita?
3. Extraneus manumissor quis dicitur?
4. Quid per familiam significetur in ea, quam prætor quinto loco prosequitur?

Hæc sunt hæc catalogum veterum bonorum possessionum, earumque gradus, ut quæque

edicto proposita sunt. Similis est apud Ulp. tit. 28. §. intestati. 6. Percurramus singula.

Ex testamento quidem hæ] Bonorum possessio, itidem ut jure civili hereditas deferatur aut testamento, aut ab intestato. Quæ testamento facta competit, ea duplex est, contra tabulas, & secundum tabulas: quarum hæc etiam ex testamento est, ita ut per eam etiam succedatur ex testamento, illa ex testamento non est, ne quis erret, cum enim datur contra testamentum, & per eam testamentum oppugnetur atque evertatur, l. 1. in pr. de legat. præf. l. ut liberis. 17. in pr. C. de collat. ex testamento esse dici non potest, neque per hæc bonorum possessionem ex testamento succedit: sed uti rescisso per inoffensio querelam testamentum res ad causam intestati redit, l. 6. §. 1. cum qui. 21. §. 2. de inoff. test. eodem modo, rescisso testamento per bonorum possessionem contra tabulas, liberi præteriti jure prætorio ab intestato succedunt, uti dicitur scriptum est in d. l. liberis. 17. C. de collat. Quamobrem quod hic Imperator etiam bonorum possessionem contra tabulas dicit esse ex testamento, certum est, id improprè atque abusive ab eo dici, nec alio sensu quam quod ea locum non habeat, nisi defunctus testamento facta decesserit: atque ob hæc solam causam contra tabulas bonorum possessio opponitur successioni intestati, merè scilicet illi, si eum cum nulle tabule factæ sunt, l. 1. in pr. & §. *vid. notem. §. unde lib. l. 4. de collat. non, inquam, ut successio ex testamento, sed ejus, qui facta testamento decessit. Quod idcirco monendum fuit, quia à paucis observatum.*

Quæ præteritis liberis] Præteritis liberis datur bonorum possessio contra tabulas patris aut ceterorum parentum per patrem conjunctorum, & C. de bon. poss. cont. tabul. quæ species à nobis exposita est sub §. eadem. 12. de har. qua ab int. & §. 3. *sup. de exher. lib. Sunt & alie species bonorum possessionis contra tabulas, veluti ea, quæ patrono præterito datur contra tabulas liberi §. 1. *sup. de success. lib. item quæ datur patri adverfus tabulas filii quem emancipavit, l. 1. si si p. ont. quis man.**

Secundum tabulas] Quod si heres non scriptus testamento, sed nuncupatus sit, datur secundum nuncupationem l. 2. C. de bon. poss. sec. tab. Datur, si modo tabulæ rectè factæ sint. Enim verò prætor non omnes hæc solemnitates juris civilis desiderat, sed hoc tantum requirit, ut septem testium signis tabulæ signatæ sint. Secundum nuncupationem quoque non aliter dat, quam si testator voluntatem suam rite declaraverit. Illa autem contra tabulas, & in edicto & hic primo loco proposita est, quoniam, si eo testamento, de quo agitur, liberi defuncti præteriti sint, ad hos prius contra tabulas perinet, nec ante ad scriptos heredes pervenitur, quam liberi bonorum possessione contra tabulas exclusi sint, l. 2. in pr. sec. tab. Quod si scripti præteriti secundum tabulas impetrant, ea sine re futura est, si liberi postea suo jure utantur. De

quo plura scriptimus sub tit. de exhered. lib. ad calcem pr.

Unde liberi] Patre intestato mortuo datur liberis bonorum possessio, quæ unde liberi dicitur, introducta principaliter liberorum emancipationum gratia §. emancipati. 9. *sup. de har. qua ab int. led. interim tamen & suis hæreditibus edicto proposita, l. 1. §. liberis. 6. unde lib.*

Secundo legitimis hæreditibus] Quæ dicitur unde legitimi: & generaliter omnibus deferuntur, quibus lex an Senatufconsulto Tertulliano venit, & liberi, qui ex officio ad legitimam matris hereditatem admittuntur, hæc bonorum possessionem petere possunt, l. 2. §. ult. l. 3. unde leg. *vid. sup. de leg. agr. succ. & 2. tit. seq.*

Tertio decem personis, quas extraneo manumissor] Extraneus manumissor patri manumissori opponitur. Est autem extraneus manumissor emptor ille imaginarius, seu pater fiduciarius, qui filium à patre naturali vendidit sibi, ter ipse manumissit, nullo hæc factio interposito, ut post testam. emancipationem eum emanciparet. Hinc enim tanquam patrono jure civili legitima hereditas deferretur, excluso patre naturali ceterique personis, quæ hic enumerantur: velitis quæ *sup. §. ult. de leg. agr. succ. & sub. §. prætor. 6. quibus mod. jus pat. pot. solv. quod prætor durum atque iniquum ratus emendavit. Hanc bonorum possessionem intelligit Modestinus. l. si ad patrem 10. de suis & leg. Ait, decem personis. Totidem eadem personæ præteruntur filio in iis, quæ à viro relicta sunt mulieri, si eum non eluxerit, l. 1. C. de seq. nup. VINN. Parum accurate extraneus manumissor, vel emptor filii imaginarius appellatur pater fiduciarius. Si enim vel maxime fateamur, id vocabulum esse genericum & antiquum: non prius tamen illud emptori dari ponit, quam interposita fiducia, id est contractum de filio tertium hinc mancipato patri naturali emancipando. Hic autem agitur de filii emptore, qui nullam contraxerat fiduciam, adeoque filium sibi mancipatum non patri emancipaverat, sed eum ipse manumiserat, & eo ipso sibi adquisiverat jura patronatus. HEIN.*

Quinto tanquam ex familia] Ita legitur in vulgatis & apud Theoph. Cujacius reponit, *sum quem ex familia.* Alii aliter. Puto autem, familiam significari patroni, id est, hæc bonorum possessione vocari patroni agnatos. Certè hoc etiam ad successionem liberi admissos fuisse constat, l. 3. §. utique. 9. de suis & leg. l. liberti. 17. de bon. lib. ut vero non sit simile, eos hæc esse omisos. Nec me movet, quod hæc explicatio admittit, inventur ordo succedendi, cum patronus familia sua sit potior. Nam Tribonianus, cui propositum fuit tollere bonorum liberi possessiones, necesse non habuit accurate ordinem observare; quod fortassis nec ipse prætor fecit. Quod si hæc ad familiam liberi referri volumus, intelligendi erunt liberi quasi agnati. Ut verbi causa, si aliter ex duobus fratribus manumissis filium genuerit; hic filius tanquam agnatus ad patri sui bonorum possessionem admittitur. Sed vix est, ut hoc obtinuisse credam; cum utriusque talis personæ inter cognatos vocata fuerint.

hic filius tanquam agnatus ad patri sui bonorum possessionem admittitur. Sed vix est, ut hoc obtinuisse credam; cum utriusque talis personæ inter cognatos vocata fuerint.

Sexto patrono patronaque] Qui etiam in secundum ordine ex edicto unde legitimi venire possunt l. 2. §. 1. l. 3. unde legit. VINN. Patronus hic vocatur, si forte tempore, vel repudiatione effectum esset, ut ex precedentibus edicti partibus venire non possent. Ita & Theoph. ad h. §. Cont. V. C. Ann. Schuling. ad Ulpin. tit. 28. §. 7. p. 673. HEIN.

Septimo viro & uxori] Hæc septima bonorum possessio, unde vir & uxor dicta, viro & uxori daturur, excluso filio, qui aliqui bona vacantia occuparet, l. un. 4. & C. unde vir. & ux.

Octavo cognatis manumissoris] Probabilis hinc mihi videtur conjectura Bachovii: prætor enim separatim de bonorum possessionibus litiorum edixit, casque similiter ut ingenuorum propoluit tribus distinctis ordinibus, quorum in primo promittit patronis eorumque liberis & parentibus, in secundo quam agnatis eorum, in tertio cognatis. VINN. quæ conjectura, Bachovii præsidium reperit in Bafil. Tom. 6. p. 595. Vid. Schuling. ibid. HEIN.

TEXTUS.

JUS NOVUM.

2. Sed eas quidem prætoria introduxit jurisdictione; à nobis tamen nihil incurium prætermissum est; sed nostris constitutionibus omnia corrigentes, contra tabulas quidem, & secundum tabulas bonorum possessiones admisimus, ut pote necessaria constitutas: nec non ab intestato, unde liberi & unde legitimi, bonorum possessiones. Quæ autem in prætoris edicto quinto loco posita fuerat, id est, unde decem personæ, eam ipse propositio & compendio sermone supervacuum ostendimus. Cum enim privata bonorum possessio decem personas præponebat extraneo manumissori; nostra constitutio, quam de emancipatione libero fecimus, omnibus parentibus sidentem manumissoris, contracta fiducia, manumissionem facere dedit; ut ipsa manumissionem eorum hoc in se habeat privilegium, & supervacua fiat supradicta bonorum possessio. Sublata igitur prædicta quinta bonorum possessio in gradum ejus sextam antea bonorum possessionem induximus, & quintam fecimus, quam prætor proximis cognatis pollicetur. Cùmque antea fuerat septimo loco bonorum possessio, tanquam ex familia: & octavo, unde patroni patronaque, liberi & parentes eorum

tum illum ordinem quibusdam accommodantur. Harum autem quedam definitæ sunt, hoc est, semel cæteris casibus ac personis propositæ, his ipsi, causa cognita, decernuntur: ejusmodi est ea, quæ ventri datur, *l. de ventr. in poss. mit. Item Carboniana, quæ ex edicto Carboniano datur impuberi, qui filius esse negatur, dilato status judicio in tempus pubertatis, l. 1. et post. de Carb. edit. hæc expresse ordinariæ opponitur in l. 3. §. pen. et ult. d. tit. l. 5. §. §. quæ 3. de legat. præf. Aliæ indefinitæ & vage, quæ variis ex causis, prout res & æquitas exigat, à prætoribus decernuntur. Hinc pertinent species propositæ in l. ventris. 84. de acq. her. l. 4. §. ult. cum l. l. seg. l. si duobus. 14. §. ult. cont. tab. l. si infanti. 18. C. de jur. delib. l. 2. §. §. quæ 14. ad Tertull. Nonnulli hæc etiam referunt bonorum illam possessionem preparatoriam querele inofficij testamenti, quæ liti ordinandæ causa conceditur, l. 6. in fin. et l. 7. de inoff. testam. Pertinet & hæc ad bonorum possessio, quæ lege uti datur, Senatuse consilio, aut constitutione cautum est, l. 1. ut, ut ex legibus, etc. l. 3. unde legib. Exempla ex lege Pania, lege Cornelia, Senatuse consilio Apromiano, prætor Scipio Gentili. l. de jurisd. etc. argum. §. 2. sup. de succ. libet. l. omnibus. 26. ad Senatuse. Treb. l. c. de postum. veru. Cujacius & Hotomanus ex constitutione Hadriani, qua militis capite damnati ex delicto militari bonorum possessio defertur cognatis militis usque ad quintum gradum, l. 2. de veter. success. l. 6. §. §. sed et 6. de inoff. testam. res. Hotomanus item aliud ex ejusdem Imperatoris constitutione, qua in specie l. posthumus. 12. d. tit. scripsit hæreditibus defertur bonorum possessio secundum tabulas, ut rem obtineant; quæ aliqui sine re futura erant. Permittitur autem hæc bonorum possessiones omnes per superiores ordines, verbi causa. Carboniana datur impuberi, cui controversia sit, an sit ex libris, si præteritus est, contra tabulas; si institutus, secundum tabulas; an intestatus, unde liberi, l. 1. et l. 2. de Carb. edit. In libris nostris bonorum possessio sic etiam distinguitur, ut quedam dicitur edictalis, quedam decretalis, l. 1. §. decretalis. 7. de succ. edit. l. §. §. sed et 4. unde lib. l. cum quidam. 30. §. 1. de acq. her. Doctores vulgo existimant, non esse hæc nomina diversarum specierum, sed attributa tantum; quibus una eademque specie bonorum possessio distinguitur; & edictalem dici, quatenus ex edicto prætoris mortui, ut loquuntur, competit decretalem, quatenus à vivo prætoribus conceditur; sed eandem bonorum possessionem, quæ edictalis vocatur, quatenus consideratur, ut edicto proposita & promissa, decretalem dici quatenus petita & agnita. Ita post Accurf. Cyn. Bart. alioque veteres interpretes, Richard. ad rub. C. qui adm. ad bon. poss. num. 10. et seq. Schneid. in §. seq. num. 7. Mynd. hic ad rub. num. 10. Menoch. rem. 1. ad diff. poss. num. 10. et seq. Graf. §. bon. possess. quæ 3.*

Talden. comm. in hunc tit. cap. 3. Sed videamus, an non, quod magis arbitror, sint re vera hæc distinctæ & oppositæ species, & facta illa DD. opinio. Moveor primum eo, quod edictalis decretali opponitur, ut ordinariæ extraordinariæ, l. 3. §. hæc autem. 14. et seq. de Carb. edit. l. 1. §. 3. de leg. præf. Deinde quod Jurisconsultus scribit, concessione Carbonianæ possessionis non impediri edictalem, d. l. 1. §. 4. unde lib. & quod huic simile in d. l. 3. §. pen. de Carb. edit. cum, qui se filium dicit, non solum Carbonianam possessionem accipere debere, verum etiam ordinariam. Tertio quod decretalis expressè opponitur ei, quæ de plano agnoscitur, l. 2. §. 1. qui ordo in bon. poss. Quarto quod in tempore petendæ edictalis dies omnes utiles, id est, quibus qualicumque magistratus copia fuit, in decretali tantum dies lesionem, ut utiles, computentur, d. l. 2. §. 1. Quinto, quod decretalis cum effectu propriè non intelligitur delata, antequam decreta est: cui consequens est, quod nec repudiari possit, d. l. 5. decretalis. 7. de succ. edit. ac in edictali tempora delationis & acquisitionis distincta sunt, ut in hereditate; ac proinde jus ejus petendæ repudiari potest, d. l. 1. §. 1. et §. qui simul. 6. in plurium. 70. de acq. her. Hæc omnia, si quid video, clarè ostendunt, DD. in explicatione hujus rei errasse, & memorata bonorum possessiones verè esse diversas species, & quæ forma differant. Nimirum edictalem dici & esse, quæ postulantur datur ex ipso edicto etiam de plano peti potest, quales natura sua sunt ordinariæ omnes: decretalem, quæ non ex solo edicto, sed interveniente decreto magistratus datur; seu quæ causa cognita petenti adjudicatur; ac proinde sententiæ per tribunali magistratu peti & decerni debet, d. l. 2. §. 1. qui ord. in bon. poss. l. 3. §. pen. hoc tit. quales natura sua Carboniana, aliæque extraordinariæ, l. ventris. 84. de acq. her. l. si duobus. 14. §. ult. cont. tab. Aio, natura sua: nam ex accidenti fieri potest, ut interdum de plano peti & concedi possit, quæ natura sua decretum requirit, atque in edictali propter contradictionem alterius aliquando opus sit causæ cognitione, arg. l. 1. §. §. ea. 14. l. 7. §. 1. de ventr. in poss. mit. l. 1. pr. l. 3. §. 4. de Carb. edit. l. 3. §. pen. hoc tit. Atque ita terme etiam doctissimi recentiorum interpretum Baro, Duar. Cujac. Homot. Donell. Wefemb. Bachov. VINN. Accedat & altera differentia ratione effectus. Edictalis enim est perpetua: decretalis ad certum tempus datur. Vid. D. Pagenstech. Admon. ad ff. Part. 6. §. 5. Unde divisio bonorum possessionis in perpetuam & temporariam, quem reliquis addunt Doctores, cum hæc eadem videtur. HEIN.

TEXTUS.

De successorio Edicto.

4. Cum igitur plures species successio-
num prætor introduxisset, easque per ordi-
nem disposuisset; & in unaquaque specie
successionis sæpè plures extens dispari gradu
persona; ne actiones creditorum differren-
ter, sed haberent, quos convenirent, & ne
facile in possessionem bonorum defuncti miterentur,
& eo modo sibi consulerent; ideo
petenda bonorum possessioni certum tempus
præsignavit. Liberis itaque & parentibus tam
naturalibus quam adoptivis in petenda bono-
rum possessione anni spatium, cæteris
autem (agnatis vel cognatis) centum die-
rum dedit.

COMMENTARIUS.

Dispositus per ordinem bonorum possessioni-
bus edictum prætor subiecit, quod successio-
num ex potissima parte appellatur. Duo enim
sunt hujus edicti capita. Prætor, quod principa-
le est, prætor denunciavit, se inter eos, quibus
bonorum possessio defertur, successioem permit-
surum, l. 1. §. quibus. 10. de success. edit. Successio
hæc duplex est, una ordinam, altera graduum.
Ordinum dicitur, cum ordo personarum univer-
sus, quarum in petenda bonorum possessione prima
causa est, illam omisit; veluti liberis omnia-
bus omitterentibus, res ad agnatos redit, & his
rursus eam repudiantibus, ad cognatos; postmo-
do ad virum & uxorem. Hi enim nunc sunt
ordines intestati, §. 2. sup. eod. l. 1. §. 1. unde
lib. 1. qui ordo in bon. poss. quibus locis verba
Jurisconsultatorum à Triboniano circumfusa sunt.
Vulgo hæc successio de ordine in ordinem
appellatur. Potest & de capite in caput nominari,
l. 5. C. qui adm. ad bon. poss. Graduum successio
dicitur, cum iis, qui in ordine aliquo sunt gradu
proximo, omitterentibus, remotioris gradus in
eodem ordine personæ admittuntur. Quæ successio
est de gradu in gradum, atque in solo
ordine cognatorum non etiam liberorum ut
agnatorum, locum habet. Nam in liberorum
ordine nulla est gradus prærogativa; agnatos
vero remotiores, proximis repudiantibus, non
quasi agnatos, sed quasi cognatos, prætor ad-
mittit, §. placet. 7. sup. de leg. success. agn.
Sed enim cum eo loco Justinianus etiam in hæc
reditibus graduum successioem inter agnatos
admisit; prætoris est, etiam in bonorum posse-
sione eam inter illos admittere; arg. l. 3. unde
legis, quemquam nunc hæc disputatio supervacua
est, sublatæ prærogative ordinis agnatorum, Nov.
118. Capite hujus edicti altero certum tempus
petendæ bonorum possessioni præfinitur, d. l. 1.
in pr.

In unaquaque specie successionis.] Id est, ordi-
ne, ut in tribus illis, intestati, liberorum
agnatorum, cognatorumque. Nam quæri, viri
scilicet & uxoris, nulli sunt gradus.

Plures dispari gradu.] Gradus bifariam utur-
patur, interdum pro ordine successioem ab in-
testato, l. 1. qui ordo in bonor. poss. l. 6. unde
eign. frequentissime verò, ut & hoc loco, pro
ordine cognationis.

Ne actiones creditorum differrentur.] Edictum
successioem præcipit quidem cognatorum in-
feriorum causa comparatum est, sed tamen ex
parte id enim creditoribus consilii, atque ipsi
quodque defuncto: tripliciter omnino de causa
prætor è re esse putavit, præstitueret certum &
breve tempus ad bonorum possessionem peten-
dam. Prima est, ut scribi possit, quando finito
jure primorum graduum, sequentes eam petere
possent, nullo petente, insequentis ordo aut
fiscus admitteretur. Altera, ne, si bona heredi-
taria diu jacerent, creditoribus longior mora
afferretur, quorum interest maturè fieri, utrum
habeant quem conveniant, aut bona filio tantum
delata. Tertia, ne creditors, si nemo inven-
niatur, qui actiones excipiat ad possessionem &
distrachionem bonorum procedant, quod defun-
cto ignominiosum, d. l. in pr. et §. 1. de
succ. edit. VINN. add. Cic. pro P. Quinctio, cas.
15. & supra §. 1. inf. quib. ex caus. man. non
lit. HEIN.

Liberis & parentibus anni spatium.] Largius
tempus liberis & parentibus tributum in honore
m sanguinis, l. 1. §. heredes. 12. de succ. edit.
Parentes quidem nullo proprio ordine aut capite
ad bonorum possessionem vocantur: ceterum
admittuntur vel ex capite unde legitimi,
ut patens manifestor, cui etiam contra tabu-
las datur, d. l. 1. §. pen. et mater, quæ ex Ter-
tylliano venit, l. 1. §. ult. unde leg. vel ex capite
unde cognati. Atque ex his omnibus causis
intra annum bonorum possessionem petere possunt,
diti. l. 1. §. ult.

TEXTUS.

De jure accrescendi & iterum de
successorio Edicto.

5. Et, si intra hoc tempus aliquis bono-
rum possessionem non petierit, ejusdem
gradus personis accrescit, vel si nullus sit,
deinceps cæteris bonorum possessionem pe-
tendis ex successorio edicto pollicetur, ac
si is, qui præcedebat, ex eo numero non ef-
fret. Si quis itaque delatam sibi bonorum
possessionem repudiaverit, non quousque
tempus bonorum possessioni præfinitum ex-
cesserit, expellatur: sed statim ceteri ex
eodem edicto admittuntur.

